

Het geslacht Nienhuis als molenaars

Een derde artikel naar aanleiding van het overlijden van O. Nienhuis op 28 juni 1996 te Zoutkamp zou de overledene, voor zover ik hem heb gekend, zeker niet op prijs hebben gesteld. Mijn bijdrage gaat dan ook over alle molenaars die als zodanig onder de naam Nienhuis hebben gewerkt; aangevuld met kleine correcties op de twee eerder verschenen publicaties in De Zelfzwichter.

De heer R. Wassens heeft de voornaam van de Zoutkamper molenaar terecht als Onne gespeld; in het In Memoriam van E. Bakker (De Zelfzwichter nr. 83-pag. 3) werd de voornaam abusievelijk als Onno vermeld.

Bakker schreef in datzelfde artikel dat de provincie Groningen voor de oorlog negen zelfstandige Nienhuis-molenaars heeft gekend. Blijkens een later ontvangen bijdrage van hem door de heer Wassens, gepubliceerd in De Zelfzwichter nr. 84-pag. 32, zou dit aantal rond 1925 zeven zijn geweest. Laatst-genoemd aantal molenaars is correct; de vermelding van de verschillende dorpen waar deze molenaars hebben gewerkt echter niet. De molen in Ulrum werd namelijk reeds in 1911 door mijn grootvader Geert Nienhuis (1875-1943) verkocht aan de heer Kooihuizen. Sindsdien werd dit Nienhuismuldersbedrijf nog tot 1968 in Assen voortgezet.

Al kort na de Eerste Wereldoorlog werd de molen in Ulrum afgebroken; tijdens die oorlog hadden deserteurs uit het Belgisch leger zich nog in die molen verschansd. De Leermenster molen, toch meer dan 70 jaar achtereen ook een Nienhuis-eigendom (ook nog in 1925), werd in de reeks vermelde dorpen van bovengenoemd artikel in het geheel niet genoemd.

Terecht vermeldde de heer E. Bakker dat de oor-

sprong van het geslacht Nienhuis als mulders in Garsthuizen ligt. Stamvader Geert Jans Nienhuis (1796-1869), geboren in Garrelsweer, had in 1824 bij publiekelijke verkoop de molen van Garsthuizen aangekocht (zie ook: De Zelfzwichter nr. 75-pag. 17). Deze rogge- en pelmolen is tijdens de storm van 2 januari 1839 omver gewaaid. Bij Koninklijk Besluit van 7 mei 1839 werd vergunning verkregen "om een pelmolen te doen oprigten onder de voorwaarden dat de molen met hout of eene soort van kunde specie en niet met riet gedekt worde".

Met welk een vooruitziende blik deze laatste voorwaarde wel werd gesteld is gebleken tijdens de brand van deze molen op 3 mei 1995. Immers, indien de kap wel met riet gedekt zou zijn zou de molen toen zeker jammerlijk verloren zijn gegaan.

De vergunning zou worden ingetrokken na verloop van een jaar na de dagtekening van het KB. Op 19 juni 1839 werd de nieuwe molen opgericht, getuige een gedicht van toenmalig molenmaker J.H. Hoving uit Middelstum dat werd opgedragen aan G.J. Nienhuis en vrouw. In dit gedicht werd ook de naam van de nieuwe molen onthuld: De Hoop. In 1835 werd kennelijk al de achtergevel van de boerderij (gelegen aan de straatzijde) vernieuwd, getuige de herinneringstegel die toen werd aangebracht. Hierop is nog altijd de inscriptie te lezen: "G.J.N. - G.J.K. - 1835". Tot 1970 is "Het Fabriek", zoals molenmaker Hoving de molen in zijn gedicht omschreef, met het molenaarshuis en de naast de molen gelegen schuur in bezit van de familie Nienhuis gebleven. Nog altijd is dit monumentale complex met onder architectuur aangelegde tuin privé-eigendom. Sinds eind 1993 is het in handen van de Duitse arts O. Baldus, woonachtig te Keulen, die de boerderij samen met zijn vrouw als recreatiewoning gebruikt.

Geert's broer Jan Jans Nienhuis was in diezelfde tijd, omstreeks 1824, olieslager/molenaar te Garrelsweer. In de jaren 1836/42 hielden

de Chr. Afscheidenen hun kerkdiensten in het grote molenaarshuis waar in die tijd maar liefst 41 kinderen werden gedoopt. Tijdens een vergadering in februari 1842 werd besloten tot de bouw van een eigen Gereformeerde kerk in Garrelsheer die op 16 oktober van datzelfde jaar al officieel in gebruik werd genomen. Voor de bouw van deze kerk werd door ouderling Jan Jans Nienhuis zijn land "Krapstofheem", gelegen aan de Lopster klap, vrijwillig aangeboden. Echter onder één voorwaarde: boven de kerkdeur diende een luik te worden aangebracht, zodat hij de zolder kon gebruiken als bergplaats voor zijn koren. En aldus geschiedde...

Jan Jans Nienhuis werd opgevolgd door zijn zoon Fokko die later naar Opwierde is vertrokken. De molen van Garrelsheer, gebouwd in 1808, werd in 1901 gesloopt en verplaatst naar Schoonebeek

waar deze omstreeks 1920 volgens mondeling verkregen informatie van W.O. Bakker is afgebrand.

Vanuit Garsthuizen hebben vele Nienhuis-zonen zich elders als zelfstandig molenaar in de provincie Groningen gevestigd. In 1925 waren nog 7 mulders onder de naam Nienhuis werkzaam. Veelal als opvolgers van hun vader, want hun molen is altijd gedurende een lange reeks van jaren familieeigendom geweest, zoals uit onderstaande blijkt:

Vanaf 1824-1981 zijn maar liefst 22 Nienhuis-zonen als mulder werkzaam geweest. De laatste in deze reeks is I.J. Nienhuis, broer van wijlen Onne Nienhuis; woonachtig te Loppersum en inmiddels ook al de leeftijd van 80 jaar gepasseerd.

Geertruid Nienhuis (1841-1912), dochter van

Bij dit artikel zouden vele foto's van Groninger molens geplaatst kunnen worden. Gekozen is voor de Lopster meul'n. Deze koren- en pelmolen werd tot 1981 gehuurd door I.J. Nienhuis nadat hij de molen in 1966 aan de gemeente Loppersum had verkocht. Thans is de molen eigendom van molenstichting Fivelingo.

(foto: J.A. van Krimpen, oktober 1980)

Geert Jans Nienhuis van Garsthuizen, trouwde in 1875 met Jan Tammes Huizinga (1841-1935), molenaar/eigenaar van *De Lelie* te Eenrum. De sluitsteen boven de ingang van deze molen herinnert nog steeds aan dit muldersechtpaar: "J.H. G.N. 1903"; evenals het molenaarshuis dat zij in hun huwelijksjaar lieten bouwen, getuige het opschrift dat nog steeds op de voorgevel prijkt: "Anno 1875". Sinds de tachtiger jaren van deze eeuw is het pand ingericht als museum/annex restaurant en in gebruik onder de naam: "Abrahams Mosterdmakerij". Tamme Jans Huizinga, oudste zoon van Jan Tammes Huizinga en Geertuid Nienhuis, vertrok in 1906 naar Loppersum waar hij de molen *De Stormvogel* had aangekocht. Vooralsnog is het precieze bouwjaar van deze molen omstreken. Bij notariële akte van 29 januari 1850 ten overstaan van Mr. H.J. Offerhaus, destijds notaris te Delfzijl, werd het eigendom van een bunder een en twintig roeden land van Jacob Eekema, destijds predikant te Oterdum, voor de som van 750 gulden verkocht aan Meinardus Harms Bolt. In die akte werd o.m. bepaald dat Bolt "nu bekleemde meier dier landerijen te vergunnen om daarop te mogen bouwen eene behuizinge en pel en roggemolen onder Voorwaarde evenwel dat de Heemtuin en het land niet door midden van Sloten, Greppels, Grachten, Kolken of andere Gravingen zonder nadere overeenkomst met den eigenaar van elkander mogen worden gescheiden". Uit deze bepalingen blijkt wel dat Bolt al zijn opstallen, inclusief de molen, in 1850 nog moest laten bouwen. Het bouwjaar van de molen *De Stormvogel*: 1849, zoals het "Groninger Molenboek" vermeldt, is daarom zeker twijfelachtig, Tamme Jans Huizinga's zoon is ook nog molenaar op *De Stormvogel* geweest, maar was

geen eigenaar; hij huurde het bedrijf van zijn moeder.

Op 1 mei 1950 werden molen en behuizinge aangekocht door Jan Otto Oosterhoff, afkomstig van Bedum. Hij is slechts korte tijd molenaar in Loppersum geweest, want in 1955 werd het gehele complex aangekocht door I.J. Nienhuis, geboren in Zoutkamp en eigenaar van een bakkerszaak in Den Aniel. In 1966 werd *De Stormvogel* door de gemeente Loppersum aangekocht en kwam onder Monumentenzorg te staan. Tot aan zijn pensionering in 1981 is Ies Nienhuis huurder van de molen gebleven, waarna het bedrijf bij gebrek aan een opvolger werd opgeheven.

Op 27 mei 1992 werd de korenmolen *De Stormvogel* te Loppersum, alsmede de korenmolens *De Leeuw* te Zeerijp en *De Hoop* te Middelstum voor de gezamenlijke symbolische som van één gulden door de gemeente Loppersum overgedragen aan de Molenstichting Fivelingo (zie: *De Zelfzwichter* nr. 67-pag. 11)

Volgens de heer E. Bakker zou de familie Huizinga behalve in Eenrum en Loppersum ook molenaar zijn geweest in Stedum.

Gegevens met betrekking tot dat dorp zijn mij echter niet bekend: evenmin dat er enige relatie zou hebben bestaan tussen de families Bleeker, Broekema en Nienhuis. Indien hieromtrent nadere informatie voorhanden is houd ik mij graag aanbevolen.